

готові до застосування, однак для їх вибуху потрібна наявність засобів підривання. Вони мають, як правило, оболонку, виконану з паперу або поліетилену з нанесеним маркуванням, що вказує на марку ВВ і його вага.

Саморобний вибуховий пристрій (СБП) – такий пристрій, у якому використаний хоча б один з елементів конструкції саморобного або кустарного виготовлення. Вони виготовляються в одиничному екземплярі або невеликими партіями і в конструктивному плані мають аналоги серед промислових зразків.

Всі ВУ можна класифікувати і за іншими підставами. По потужності вони поділяються на пристрої: великої потужності (з набоями масою більше 250 г у тротиловому еквіваленті); середньої потужності (з набоями масою від 100 до 250 м); малої потужності (з набоями масою до 50-100 м).

Залежно від механізму приведення ВП в дію розрізняють пристрої: механічного, електричного, вогневого, хімічного типів, а також комбінованого (поєднання декількох - наприклад, електричного з вогневим) типу.

За термінами дії всі ВУ підрозділяються на пристрої: уповільненої дії (спрацьовує після закінчення заздалегідь встановленого проміжку часу, від декількох хвилин до декількох годин); короткоуповільненої (час уповільнення становить від 3 до 10 с); миттєвого (спрацьовує від різного роду зовнішніх впливів миттєво; наприклад, при натисканні, натягу або обриві дроту і т. д.); змішаної дії (спрацьовує при попаданні в перешкоду або на землю, а також через кілька секунд після спрацьовування накольного механізму, у разі якщо удару ВП про що-небудь не відбулося; такими ВП є, наприклад, гранати ПГО і РГН з запалами УДЗ).

Крім того, всі ВП можна розділити на дві великі групи за ступенем керованості: керовані (провідникового, радіосигнал); некеровані, що спрацьовують при впливі на чутливий елемент.

Некеровані ВП, в свою чергу, можуть бути: контактні (спрацьовують при зіткненні з метою); неконтактні (спрацьовують на траєкторії польоту без взаємодії з метою після закінчення певного часу).

Список використаних джерел

1. Маркус В. О. Криміналістика. Навчальний посібник – К.: Кондор, 2007. – 558 с.

Михайличенко Борис Валентинович,
завідуючий кафедри судової медицини
та медичного права Національного
медичного університету імені
О.О. Богомольця, доктор медичних
наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ НЕБІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Під час розслідування злочинів проти здоров'я та особливо проти життя людини слідство має вирішити низку питань, серед яких завжди наявні питання медичного та біологічного характеру. Для їх вирішення призначають судово-медичну експертизу, яку виконує судово-медичний експерт. Судово-медична експертиза надає суттєву допомогу слідству у розслідуванні таких злочинів і її проводять з метою дослідження «на підставі спеціальних знань матеріальних об'єктів, що містять інформацію про обставини справи, яка перебуває в провадженні органів дізнання, слідчого, прокурора чи суду» [1].

Компетенція судово-медичної експертизи розповсюджується на проведення експертизи трупів у випадках насильницької смерті, в тому числі і при підозрі застосування насилля, експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб, речових доказів та на матеріали кримінальних і цивільних справ. Під час проведення судово-медичної експертизи судово-медичний експерт використовує спеціальні знання із судової медицини. Зважаючи на те, що судова медицина є медичною науковою дисципліною і знання з неї набувають студенти, які навчаються у вищих медичних навчальних закладах, то безперечно, такими спеціальними знаннями є знання з медицини та біології.

Однак, під час розслідування кримінальних справ експертизу у бюро судово-медичної експертизи призначають не тільки стосовно постраждалої особи, але й речових доказів як біологічного так і небіологічного походження. Такими об'єктами небіологічного походження є одяг, на якому наявні ушкодження у випадку, наприклад, транспортних пригод, вогнепальних травм чи застосування гострих предметів. Крім того, речові докази небіологічного походження, які перелічені вище, можуть бути також об'єктами судових експертиз, які проводять в НДЕКЦ МВС України.

Так, згідно [2] до видів судових експертиз належить криміналістична експертиза, зокрема, трасологічна, за виключенням досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які вивчають у бюро судово-медичної експертизи.

Під час трасологічної криміналістичної експертизи досліджують саму вогнепальну зброю та подібні до неї стріляючі пристрої з ураженням цілі за рахунок кінетичної енергії стріляного снаряда. Під час досліджень слідів зброї, слідів пострілу та ситуаційних обставин пострілу встановлюють, зокрема, кількість пострілів, відстань, з якої стріляли, напрямок пострілу.

У структурі бюро судово-медичної експертизи наявне, зокрема, судово-медико-криміналістичне відділення [3], в якому проводять експертизи з метою визначення знаряддя травми, їх диференціації та ідентифікації на підставі вивчення ушкоджень на тілі, одязі, взутті потерпілої особи. Виконувати експертизи у відділенні можуть працівники бюро, які мають

вищу медичну освіту і пройшли підготовку з судово-медичної криміналістики. Проведення трасологічних експертиз передбачає дослідження ушкоджень від дії гострих предметів та ушкоджень, слідів і накладень у випадку транспортної травми. Згідно цих правил речовими доказами в таких експертизах можуть бути як об'єкти біологічного походження, так і небіологічного – одяг взуття, на яких є ушкодження, накладення та сліди від взаємодії із травмуючими предметами. Що ж стосується вогнепальної травми, то вивчатись можуть як частини тіла людини, предмети одягу, снаряди, їх частини, а також і вогнепальна зброя, боєприпаси для вирішення питань із встановлення факту ураження з вогнепальної зброї, визначення кількості ушкоджень, дистанції пострілу, локалізації вхідних та вихідних отворів, напрямку пострілу, виду та особливості зброї, боєприпасів, ідентифікації снаряду.

Аналізуючи наведені судово-медичні та судово-експертні регламентуючі документи, видно, що в медико-криміналістичному відділенні бюро судово-медичної експертизи та у структурних підрозділах НДЕКЦ МВС України наявний збіг напрямків проведення експертизи та вирішення низки експертних питань, згідно яких проводять судово-медичні експертизи та судові експертизи у випадку дослідження об'єктів небіологічного походження. Проведення криміналістичних експертиз небіологічних об'єктів з вирішенням відповідних питань є цілком зрозумілим, оскільки такі експертизи надають інформацію про злочин, використовуючи специфічні техніко-криміналістичні засоби та знання, за допомогою яких збирають та аналізують криміналістичну інформацію, яка не відноситься до медичної чи біологічної. Межі компетенції експертів-криміналістів обмежуються виключно спеціальними знаннями, яких набувають на юридичних факультетах. В той же час, зважаючи на освіту, судово-медичний експерт – це особа, яка має вищу медичну освіту, під час якої отримують біологічні та медичні знання. Цілком зрозуміло, що вивчення небіологічних об'єктів - одягу, взуття виходить за межі його медичної чи біологічної компетенції. Тобто, судово-медичний експерт не має необхідних знань для надання висновку з досліджувальних небіологічних та немедичних питань.

Існування одночасної можливості проведення експертизи однакових небіологічних об'єктів як експертами-криміналістами, так і судово-медичними експертами може обумовити наявність випадків невизнання таких експертиз під час судового розгляду, оскільки немає чіткого розмежування щодо установ, де мають виконуватися експертизи.

В умовах реформування судово-медичної галузі мають бути чітко визначені напрями судово-медико-криміналістичних досліджень, які мають стосуватися виключно об'єктів біологічного походження, наприклад, травм тканин тіла з визначенням механізму їх вирішення та ідентифікації зброї травми на підставі морфологічних ознак в тканинах та органах тіла людини. Що ж стосується об'єктів небіологічного походження, наприклад, ушкоджень одягу, то такі об'єкти мають досліджуватися судовими

експертами -криміналістами, які мають відповідні спеціальні знання з певної спеціальності. Це дозволить врегулювати ці сфери діяльності та отримувати більш об'єктивну інформацію щодо механізму травми та пов'язаних з нею питань, оскільки експертизи будуть проводитися у двох незалежних експертних установах, а діяльність судово-медичних експертів-криміналістів буде відповідати ст.10 закону «Про судову експертизу», згідно якої «Судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань» [4].

Список використаних джерел

1. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: *Про розвиток та вдосконалення судово-медичної експертизи в Україні*. Наказ МОЗ, 1995 р. №6.

2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: *Наказ Міністерства юстиції України, 08.10.98. № 53/5 (із змінами)*.

3. Правила проведення судово-медичних експертиз (досліджень) у відділеннях судово-медичної криміналістики бюро судово-медичної експертизи. *Про розвиток та вдосконалення судово-медичної експертизи в Україні*. Наказ МОЗ України, 1995 р №6.

4. Закон України «Про судову експертизу»: *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. № 28. Ст.10*.

Мишаковська Валентина Олександрівна
судовий експерт сектору почеркознавчих досліджень, технічних досліджень документів та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Житомирського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

КОМПЕТЕНЦІЯ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА

Експертне забезпечення правосуддя в Україні – одне з найважливіших завдань суспільства і держави, яка прагне посісти гідне місце в нашій країні та у світі в цілому. Судово-експертна діяльність базується на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження, тому висновки експерта стають усе більш затребуваними в усіх видах судочинства.